

საქართველოში ტურიზმის განვითარებისათვის რაჭა-ლეჩხუმის რეგიონის სოფელ საირმის ეკოლოგიურ-გეოგრაფიული მონაცემები

ხუციძე ლ. ო.

ქ. ქუთაისის მე-13 საჯარო სკოლა

ანოტაცია: საქართველოში ეკო, აგრო, და ფერმერული ტურიზმის განვითარებისათვის ჩვენს მიერ შესწავლილია რაჭა-ლეჩხუმის, ცაგერის რეგიონის სოფელ საირმის ეკოლოგიურ-გეოგრაფიული მონაცემები. სოფლის ბიო-გეოგრაფიული მონაცემების გამოკვლევა, ჩვენი აზრით, ხელს შეუწყობს ტურიზმის განვითარებას, ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებას აღნიშნულ მიმართულებაში, ეკონომიური დონის ამაღლებასა და მიგრაციის შემცირებას.

საკვანძო სიტყვები: ტურიზმი, ეკოლოგია

ჩვენს მიზანს წარმოადგენდა შეგვესწავლა და წარმოგვედგინა რაჭა-ლეჩხუმის სოფლების ეკოლოგიურად სუფთა, ბიომრავალფეროვანი ველური ფლორა და ფაუნა, ღვინის გზა, რომელიც დასაბამს მისცემს რეგიონში აგრო, ეკოლოგიური და ფერმერული ტურიზმის განვითარებას. აღნიშნულ მიმართულებაში ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებას, ეკონომიური დონის ამაღლებას.

ლიტერატურული მონაცემებით ვიცით, რომ ამ მხარეში უამრავი საინტერესო, უნიკალური ისტორიულ-ეთნოგრაფიული, არქეოლოგიურ- არქიტექტურული ძეგლია. მათ შორის აღსანიშნავია: ნიკორწმინდის ეკლესია (XI ს.); წინდას ციხე; ონის ციხე (შუა საუკუნეები); პატარა ონი – დარბაზული ეკლესია (XI ს.); შქმერის კარსტული მღვიმე (1720 მ.); მთისკალთის (მრავალძალის) დარბაზული ეკლესია (X-XI სს., XIX ს.); უწერა - დარბაზული ეკლესია; ნანგრევები (X ს.), ღები; ბარაკონის ეკლესია (XVIII ს.); ხვანჭკარის ციხე და ეკლესია (შუა საუკუნეები); ხოტევის ციხე (შუა საუკუნეები); ბუგეულის დარბაზული ეკლესია (XIV-XV სს.); კვირიკეწმინდა; ლაილაში, ჩაჟაშის კომპლექსი; ციხეთა კომპლექსი - “დახვდი”, “დაჰკარი” და “არ გაუშვა”. [1]

სურ.N1.რაჭა-ლეჩხუმის რეგიონის სოფელ საირმის კლდოვანი ხედი.
 სურ.N2.სოფელ საირმის რამოდენიმე მეტრის ლამაზი ჩანქერი.

ეს ძეგლები ერთობ საინტერესო სანახაობას წარმოადგეს ტურისტებისათვის. საქართველოს სამი ულამაზესი კუთხე – რაჭა, ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი ჩვენი ქვეყნის უკიდურეს ჩრდილო-დასავლეთ კიდეზე მდებარეობს. რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის მხარეში შედის ამბროლაურის, ონის, ცაგერის და ლენტეხის მუნიციპალიტეტები

რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის უნიკალურობას არა მხოლოდ მისი გეოგრაფიული მდებარეობა, არამედ მდიდარი, მრავალფეროვანი ფლორა, ფაუნა და სუფთა აგრო-ეკოლოგია განსაზღვრავს. თვითმხილველთა უზომო აღტაცებას იწვევს მხარის მთიანეთი, კავკასიონის ჭაღარა მწვერვალები და მთაგრეხილები, მდინარეები და ჩანჩქერები, მრავალრიცხოვანი ტყის მასივები და მათში გავრცელებული ცხოველები და ფრინველები, ბუნებრივი გამოქვაბულები და მღვიმეები, უღელტეხილები, ალპური სათიბ-სამოვრები, ულამაზესი გზა-ბილიკები, შაორისა და ლაჯანის წყალსაცავი.[2]

რაჭა - ლეჩხუმის რეგიონში ტურიზმის განვითარებისათვის ყურადღება შევაჩერეთ ცაგერის რეგიონის სოფელ საირმეზე, რომელც მდებარეობს რაჭა-ლეჩხუმის საზღვარზე. ალპანასა და ჭრებალოს შორის, მდინარე რიონის მარჯვენა მხარეს. ტერიტორიულად ექვსი კილომეტრი მანძილი უჭირავს. სოფელს ჩრდილოეთით თავზე დაჰყურებს ლაბეჭინის ეკლესია. სოფელი დაყოფილია ზედა და ქვედა საირმედ. აქ დაახლოებით ცხოვრობს 200-მდე კომლი.[3] მოსახლეობის უმეტესი ნაწილი მიგრირებულია თბილისსა და ქუთაისში. აქაური მცხოვრები ძირითადად მევენახეობით, მეხილეობით, მებოსტნეობით, მეფუტკრეობითა და მეცხოველეობით არის დასაქმებული. ხეხილოვანი მცენარეებიდან ფართოდ არის წარმოდგენილი: ვაშლი, მსხალი, ბალი, ტყემალი, ქლიავი, ნიგოზი; ვაზის ჯიშებიდან აღსანიშნავია: ცოლიკაური და საირმულა. საირმის სამხრეთ ნაწილში, რაჭის მიმდებარე ტერიტორიასთან, მდინარე რიონის მარჯვენა მხარეზე მოსახლეობას გაშენებული აქვს ვაზის უნიკალური ჯიშები: ალექსანდროული და უჯურეთული. სოფელში აღინიშნება ფლორის ბიომრავალფეროვნება. ტყეში ფართოფოთლოვანი მცენარეებიდან ჭარბობს ნაყოფიან მცენარეები: წაბლი, მუხა, თხილი, ზღმარტლი, პანტა ვაშლი, შინდი. გვხვდება წიფელი, ცაცხვი, ფიჭვი, მცირე რაოდენობით ნაძვი და სხვა. ფაუნა მრავალფეროვანია, ფრინველებიდან გვხვდება: შაშვი, კოდალა, ბელურების სხვადასხვა სახეობა, მტაცებლებიდან - ქორი, კაკაბი. ტყეში ბინადრობს ციყვი, კურდღელი, ტურა, ბოლო წლებში აქტიურ გამრავლებას იწყებენ მტაცებელი ცხოველები: მელა, მგელი, დათვი და სხვა, რაც გარკვეულ ზიანს აყენებს მეცხოველეობის განვითარებას. სოფელში ნიადაგი მრავალფეროვნებით არის წარმოდგენილი, გვხვდება: რუხი, წითელი, თეთრი, აყალო, წვრილ თეთრქვიშიანი. საირმის სამხრეთ ფერდობზე თეთრი ქვაც არის, რომელსაც წარსულში სამშენებლო მასალად იყენებდნენ. აქაური მოსახლეობის სახლების უმრავლესობა სოფელში მოპოვებული და დამუშავებული თლილი თეთრი ქვითა და თეთრი მიწით არის აგებული. საირმეში მცხოვრებთა მონაცემებით, მოსახლეობა წარსულში ადგილობრივი ნიადაგის გამოყენებით, თიხის სხვადასხვა დანიშნულების საყოფაცხოვრებო ნივთების დამზადებითაც იყო დაკავებული. სოფელში ლაბორატორიულად შემოწმებული ათი წყაროსა და ერთი რკინის მაღალი შემცველობის წყალია. სოფლის ქვემო მიმდებარე ტერიტორიაზე, ქვაბრანაში რამოდენიმე მეტრის სიმაღლის ულამაზესი ჩანჩქერია, რომელიც ტურიზმის განვითარებისათვის თვალწარმტაც ხეობას ქმნის.

რაჭაში მიმავალი მგზავრი ისე არ გაივლის, რომ საირმის ულამაზეს კლდეებს თვალი არ მიაპყროს, ეს ადგილი ცნობილია უდაბნოს სახელწოდებით. ულამაზესი ადგილი ადამიანის გულს წარუშლელი შთაბეჭდილებით ავსებს. საირმის უდაბნოს უღელტეხილიდან, სადაც გზატკეცილი ძნელ აღმართსა და დაღმართში საოცრად დაკეცილია, აღმოსავ-

ლეთითაც მომხიბვლელი სურათი - წარმტაცი ქვემო რაჭის ხეობის ხედი მოსჩანს. უდაბნოს ჩრდილოეთით, მთებს შორის გაშენებულია სოფელი საირმე. წინათ აქ ყოფილა ქალაქი, რომელიც უხსოვარ დროს ჩაქცეულა ორასი მეტრის სიღრმეზე. ამჟამად, ორი კილომეტრის მანძილზე, მთად აღმართულია დანგრეული ნაქალაქარი. მისი სამხრეთ ფერდობიდან ბილიკით ასვლაც შესაძლებელია. ნაქალაქარის მდელოზე, დასავლეთ ტაძრის ნაგრევები შემორჩენილა. ქალაქი ჩაწყვეტილია და ირგვლივ ლამაზად ჩანს თვალუწვდენელი რამოდენიმე რქისებური ფორმის კლდოვანი სვეტი, რომელზედაც მცენარეები მცირე რაოდენობითაა განსახლებული და ადამიანს ხიბლავს თავისი ბუნებრივი სილამაზით. ლიტერატურული მონაცემებით, მეცნიერთა აზრით სოფლის აღნიშნული ტერიტორიის ჩაწყვეტა რამოდენიმე მეტრის სიღრმეზე, სამხრეთისაკენ ჩამოცურებული ეოცენური კირქვის ბლოკის გრავიტაციული და გამოფიტვის პროცესების შედეგად არის გამოწვეული და ქმნის კლდეთა ჯგუფს. მერგელოვანი კირქვებით აგებული ეს მიდამო ხალხში ცნობილია „უდაბნოს სახელწოდებით.“ [4] კლდეების მიმდებარე ტერიტორიაზე სახნავი მიწებია, რომლებსაც „კლდეშუასა“ და „ლებენას“ უწოდებენ, სადაც ეკოლოგიურად სუფთა მარცვლოვანი მცენარეები – სიმინდი და ლობიო მოჰყავდათ. აქაური მოსახლეობის მონაცემებით 30-40-იან წლებში საირმის მიდამოებში ითესებოდა და მოჰყავდათ საუკეთესო ჯიშის ხორბალი. ჩრდილოეთით უდაბნოს არმოდის ქედი დაჰყურებს. ამ ქედის კალთაზე ნობიდან წყალი გადმოდის. მას „ქალაქის კოდი“ ჰქვია. წყალი ცივი და სასმელად საუკეთესოა. წყალთან ახლოს, დაახლოებით ათ მეტრში, კლდე ჩაწყვეტილია და სიმაღლიდან ბიომრავალფეროვნების, მთა-ტყის, მთა-მდელოს ლანდშაფტები, ალპური და სუბალპური მდელოები, მდინარე რიონის ხეობა, ხვამლის მთის ფერდობები, უდაბნოს კლდეებისა და ველური ბუნების საუკეთესო, ულამაზესი ხედი იხსნება, რომელიც ჩვენი აზრით, დასაბამს მისცემს ეკო, ფერმერული და აგრო ტურიზმის განვითარებას. ეს კი ხელს შეუწყობს მოსახლეობის ეკონომიკური დონის ამაღლებასა და მიგრაციის შემცირებას.

ლიტერატურა

1. geocodna.wordpress.com/2017/04/03/;
2. topnews.com.ge/news/11265/;
3. turizmitei.blogspot.com/2009/06/mgvimeebi.htm
4. საქართველოს წითელი წიგნი. ცხოველთა და მცენარეთა იშვითი და გადაშენების პირას მისული სახეობები. საქართველოს სსრ ბუნების დაცვის სახელმწიფო კომიტეტი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია. თბილისის სახ. უნივერსიტეტი „საბჭოთა საქართველო.“ 1982.წ. გვ.214.

ECOLOGICAL GEOGRAPHICAL DATA OF VILLAGE SAIRME OF RACHA-LECHKHUMI REGION FOR TOURISM DEVELOPMENT IN GEORGIA

Khutsidze L. O.

Summary: For Georgia tourism development in different directions and for regions population employment and the growth of economic level of the region, the research was implemented in RACHA_LECHKHUMI region, and the Desert Rocks of the Sairme village and its the geographical description. The development of this region will directionally contribute to the eco-farming and agro-tourism development of the country, as well as the population employment, increasing of economic level and reducing migration.